

Twee vragen:

- 1. Hoe voelt en beleeft een kind een droom?
- 2. Wat kun je als opvoeder doen om je kind te helpen/begeleiden?

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Hoe voelt en beleeft een kind een droom:

Wat speelt een rol:

- Ontwikkelingsfase van het kind
- Ervaringen van het kind
- De interpretatie van de droom

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Ontwikkelingsfase van het kind:

Baby's:

Korte slaapcyclus (45 min) met veel REM slaap
GEEN TAAL! = geen verhaal, alleen een gevoel
Wel slaapproblemen.

Nodig: structuur en veiligheid

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Dreumes en peuter

Taalontwikkeling op gang

Dreumes: soms een enkel woord: daar, eng, man!
Peuter: steeds beter verhaal over wat eng is.

Veel slaapproblemen
Eenkennigheid en eigen wil

Fantasie en werkelijkheid lopen door elkaar!
Kind leeft de droom

Nachtangst

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Kleuter

Dromen vliegen in je hoofd (Klaas Vaak, GVR)
Fantasie en werkelijkheid lopen nog veel door elkaar
(misschien zit de dief toch in de kast?)

Taal wordt belangrijker.

- Kind kan zich droom herinneren.
- Kind kan het droomverhaal vertellen
- Kind kan emoties erbij benoemen (nare of fijne droom)

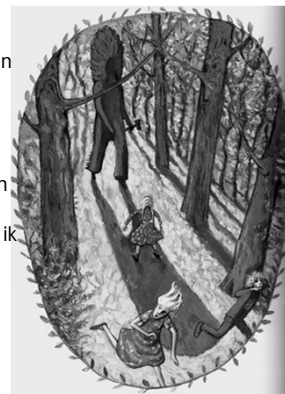
Bij ouders in bed
Niet naar bed willen
Liedje van verlangen.

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

VIJF JAAR:

Ik was met mijn grote broer en zus in het bos.
Ineens hoorden we hard bonken.
Mijn broer en zus zeiden dat het de grote indiaan was.
Ik moest er heen gaan. En zij renden gauw weg.
En toen kwam de indiaan eraan. En ik was heel bang.
Maar toen was het helemaal geen indiaan.
Maar het was mijn vader.
Ik was zo blij!

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

7-8 jaar:

Dromen worden in je hoofd gemaakt
Fantasie en werkelijkheid staan naast elkaar
Maar... er is nog een link (vergelijk geloof in Sinterklaas)
Vooral heftige gevoelens uit de droom blijven
(angst voor griezels in de kast)

Kind kan droom vertellen
Kind kan het verhaal tekenen

Bedplassen
Nachtmerries

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Vanaf 9 jaar

Ik maak mijn droom zelf in mijn hoofd

Kind kan het verhaal ook zelf opschrijven
Bijv. In een droomdagboek.

Kind kan beseft dat hij de droom zelf maakt gebruiken:

Aan iets leuks denken zorgt voor een schommelend lekker gevoel
(1e slaapfase)
En dan droom je leuk.

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

9 JAAR:

'Ik fantaseer mezelf in slaap.

Dan denk ik aan helden en dan ga ik daar soms over dromen.

Ik heb zo gedroomd over mutanten die de wereld beschermen tegen buitenaardse demonen.

Ik was Storm, een vrouw met witte kleren aan. Die zorgt dat er storm en regen komt als er vijanden zijn.

Ik ging toen mijn hele klas redden.
En ik was echt de held van de klas.'

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Ervaringen van het kind

Wat je overdag meemaakt wordt in de droom verwerkt.

- Basisbehoeften: eten, drinken, warmte, lichamelijk welzijn
- iets spannends meemaken, zowel positief als negatief
- tegen een nieuwe ontwikkelingsfase aanhangen, frustratie omdat iets niet lukt, problemen met leren
- iets nieuws geleerd hebben, triomf
- veranderingen in de sociale omgeving, in het gezin

- spanningen van anderen

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

11 jaar:
'Er gebeuren in mijn droom soms dingen die ik helemaal niet wil.

Ik loop dan over een brug en opeens begint die brug af te brokkelen, terwijl ik zoiets heb van hallo, dat wil ik helemaal niet! Maar daar kan ik niks tegen doen.

Of ik ben een boek aan het lezen en opeens kan ik niet meer lezen omdat de letters vervagen.

Dat wil ik niet maar het gebeurt toch.'

12-11-2011
Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

De interpretatie van de droom

Droomsymbolen: zijn interpretaties van anderen

1. Betekenis kan voor een kind anders zijn.
2. Uitleg van de droom kan voor een kind bedreigend zijn!

Handvat: ga uit van de beleving van het kind
- welke emotie is merkbaar bij het kind
- wat kan het kind over zijn droom zeggen?

12-11-2011
Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Interpretatie volwassene:
Mars: verre planeet.
Kind is geadopteerd....

Interpretatie kind zelf:
'Ik mag altijd vanaf de trap in papa's armen springen, steeds op een hogere tree. Vannacht droomde ik dat ik vanaf Mars in papa's armen sprong. Dat was wel een fijne droom!'

12-11-2011
Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Methode van Calvin S. Hall

Dromen tonen ideeën en gedachten van de dromer zelf. Vertaal de beelden en je begrijpt jezelf beter.

Stel vragen:

- Welke rol had de dromer zelf?
- Welke karakters of personen zaten in de droom?
- Wat deden die anderen, welke kwaliteiten hadden ze?
- Hoe ging de dromer met deze anderen om, wat gebeurde er tussen de personen onderling?
- Hoe was de omgeving, waar gebeurde de droom?
- Waren er overgangen in de droom, zo ja welke?
- Hoe eindigde de droom?

12-11-2011
Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

droomsymbolen

- Dieren
- Gebouwen
- Landschappen of onderdelen daarvan
- Gewelddadige situaties
- Personen
- Activiteiten, situaties, handelingen
- voorwerpen

12-11-2011
Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

12-11-2011
Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Nachtmerries

- **Achtervolgd of aangevallen worden**
- **Gewond raken of doodgaan**
- **Iets engs voelen**
- **Dingen die kapotgaan, wegraken of verbranden**
- **Verdwaald zijn**
- **Je geremd of verlamd voelen**
- **Vallen**
- **Examen doen**
- **Een natuurramp meemaken**
- **Een auto-ongeluk krijgen**
- **Te laat komen**
- **Naakt lopen of in rare kleren lopen**

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Achtervolgd worden

Is een thema in
Nachtmerries.

Echter:
Het gaat om hoe het kind
zich erbij voelt.

Dring niet jouw uitleg
aan het kind op.

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Twee vragen:

- 1. Hoe voelt en beleeft een kind een droom?
- 2. **Wat kun je als opvoeder doen om je kind te helpen/begeleiden?**

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Twee wegen:

1. Start bij de situatie overdag
  - Zoek signalen en help het kind
2. Start bij de droom
  - Leer het kind actief in te grijpen
  - Dit werkt door in het dagelijks leven
  - Lucide dromen komen voor (kind weet dat hij droomt en kan het stopzetten of wijzigen)

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Wat kun je doen:

Kleine kinderen:

Kind meteen de droom laten vertellen
Zeg waar kind is, dat hij veilig is
Laat eventueel kamer zien, lichtje aan
Even troosten, wiegen, knuffelen
Zeg dat het een verhaal is, niet echt

Zeg 's morgens dat kind dapper was dat hij weer ging slapen
Bevestig zijn gevoel
Check of er overdag iets gebeurd is
Check het bedtijdrutueel

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Liever niet doen:

- kind uit zijn eigen kamer halen en in jouw bed stoppen. Boodschap is: jouw kamer is griezelig, kom maar bij mij.
- kind vertellen wat zijn droom betekent (kan eng zijn en klopt misschien niet)
- emotie van de droom of droomfiguren vertellen (het is zijn droom, hij kan vertrouwen in jou verliezen)

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Wat maakt het kind sterker?

**Eigen kamer prettig en veilig maken
(droombed, dromenvanger)**
Prettig ontspannen bedtijdritueel (bv massage)
Droomlied maken

Voordromen
Droomvrienden bedenken
Magische voorwerpen meegeven

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Heel krachtig: Nadromen

Praat samen over de droom, verzin samen een beter einde
Vertel een toepasselijk verhaal (bv. Klein duimpje ontsnapt)
Dit kan meteen in de nacht.

Kan ook later: stel je het spook weer voor, ik ben bij je... hoe zou het anders kunnen aflopen?
Geef eventueel hints: Zie je een deur, een toverstokje ...

Zeg: Je kan je droom ook stoppen tijdens de droom!!
De kracht van lucide dromen.

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

6 jaar:

Ik had een slechte droom.
Mijn kikkertje had ik meegenomen naar zwembles
En toen viel hij zomaar in het water
En ik kon hem niet terug krijgen
Want ik kan nog niet zo diep duiken.

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Wat kun je doen?

Zijn moeder vroeg:
Denk je dat iemand je had kunnen helpen?

Binnen enkele seconden riep hij: "Natuurlijk de zwemjuf!
Die kan hem opduiken."

Hij werd meteen weer vrolijk.
Zijn boze droom was ineens niet zo eng meer!

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Methode van Rundqvist

1. Droom helemaal laten vertellen, zonder commentaar te geven
2. Stel verhelderende vragen
3. Laat kind zelf de oplossing vinden
4. Samen tekenen helpt. Maar je tekent alleen méé
5. Laat meerdere tekeningen maken, soort stripverhaal (steeds dichterbij de kern)
6. Droom dan in tegenwoordige tijd vertellen (heeft kind meer grip op de situatie) Eventueel met ander einde.
7. Droom herschrijven als een sprookje.

12-11-2011

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Droomfiguren:

- Droomfiguren kleien, timmeren, knutselen, bouwen
- Kind tegen deze figuur laten praten (kan zo emotie kwijt)
- Droomfiguur vragen stellen

- Droomfiguur spelen in toneelstuk. Je kunt zo ook veranderingen doorvoeren in die figuur.

- De droomfiguur kan later een droomvriend worden, maar kan ook weggestuurd worden

Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON,
www.opvoedingsvragen.nl

Nadromen:

Kind maakte meerdere tekeningen
Spoken werden steeds groter

Kind heeft ze in de tuin gelegd om ze naar de maan te laten vliegen.

Toen was de angst over.

12-11-2011 Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON, www.opvoedingsvragen.nl

Andere droomverwerkingen:

- Droomdagboek
- Gedichtje over de droom maken (bv.elfje)
- Vraag welke kleur bij de droom past
- Droom in een dans omzetten
- Muziek uitzoeken die bij een droom past (kun je voor het slapen gaan draaien)
- Associëren op basis van de droom, en bijhorende emoties bespreken
- NIETS HOEFT, ALLES MAG

12-11-2011 Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON, www.opvoedingsvragen.nl

Dromen kunnen prettig worden

Je kunt je kind daarbij helpen

12-11-2011 Jose Sagasser, Kinderdromen, OPVON, www.opvoedingsvragen.nl